

MEDENİYET, TOPLUM VE POLİTİKA

Türkmenistan SSCB'nin dağılmasıyla bağımsızlığın elde eden Türk Cumhuriyetlerinden biridir. Bağımsızlığını kazandıktan sonra Türkmenistan Birleşmiş Milletler Topluluğu tarafından tarafsız devlet olma statüsünü de elde etmiştir. Bağımsızlığımızın bu kısa süre içerisindeki tarihi tecrübeleri Cumhurbaşkanımız Saparmurat Niyazov tarafından hazırlanan programın gidişi ile ilgili analitik belgelerde de derinden incelenmiştir. Türkmenbaşı bu programsal belgesinde sosyal hayatın hemen hemen her yönündeki değişimleri değerlendirmiştir ve Türkmen ulusunun tarihi tecrübesi ve kültür mirası üzerine derin bir felsefi bakış sergilemiştir.

Bağımsızlık ve tarafsızlığın elde edilmesi, devletin dış ve iç ilişkileri ile ilgili bir takım sorunların çözümüne yeni tür yaklaşımları istemektedir. Yeni tür yaklaşımlara olan istek özellikle ekonomik reformları gerçekleştirmekte kendim göstermektedir. Böyle bir durum devlet yönetiminin önünde ve devletin ilerlemesini öngörecektir. Böyle bir durum devlet yönetiminin önünde ve devletin ilerlemesini öngörecektir. Böyle bir durum devlet yönetiminin önünde ve devletin ilerlemesini öngörecektir. Böyle bir durum devlet yönetiminin önünde ve devletin ilerlemesini öngörecektir.

Devletin ekonomik yapısını yeniden düzenlemekte Saparmurat Türkmenbaşı'nın başkanlığında hazırlanan "On Yıllık İstikrar " (On Yıl Abadançılık) programı büyük ehemmiyete sahiptir. Bu program, zamanın isteğinden taşınan bir zorunluluktur.

Bugün eski Sovyetler Birliği devletleri arasındaki siyasî, ahlaki ve ekonomik durumlar mukayese edildiğinde, Türkmenistan'ın bağımsızlığının bu kısa süre içerisinde çok büyük başarılar kaydettiği hemen göze çarpmaktadır.

Millî birlik ve milletlerarası uzlaşma, kaynaşma, toplumun manevî ve ahlaki, siyasî ve hukukî istikrarı, toplumsal - ekonomik yapının her yönünde özgür davranışların ilk belirtileri açıkça ortadadır. Bunlar, toplumun devlet yönetimine katılmasını sağlayan demokratik kurumlara dayanan iktidarın otoritesi ile mümkün olmaktadır. Gerçekten de sağlam bir icra kuvveti, Türkmenistan'ın gelişmesine imkan ve garanti sağlamaktadır. Diğer bir dikkate değer husus da ekonomik reformun niteliği ile ilgilidir.

"On Yıllık İstikrar" (On Yıl Abadançılık) Programı Türkmenistan'ın serbest ekonomiyeye geçişinin evrimsel olarak gerçekleşmesini öngörmektedir. Bu program devlet ve ferden çıkarlarını uzlaştırarak toplumu yeni bir hayat düzenine

Prof. Dr. Bahargül ŞANIYAZOVA
Türkmenistan Bilimler Ak. Fels. ve Hukuk Ens..

Türkmen Türkçesinden Aktaran
Güçmurat SULTANMURAT

kavuşturmak amacını güder: Ekonominin totaliter rejim ile yönetildiği bir devirde çeşitli sosyal ekonomik programların mevcut olmasına rağmen bunlarda ayrı ayrı ferdin çıkarı gözetilmemekteydi. Eski ekonomik ilişkilerde insan, ekonomiyi planlı yöneten bir araç idi. Böyle bir ortamda ferdin özgür yetkinliğinin gelişemeyeceği doğaldır.

Türkmen ulusunun milli çıkarını temel alarak serbest ekonomiye evrimsel olarak geçiş, toplumun eski yaşam biçimini, bilincini, davranış normlarını kökten değiştirmektedir. Ferdi eşit kılan ve standartlaştıran sosyalist hayat biçimi yerine, ferdin manevi ve entelektüel yeteneklerini geliştirmeye imkan veren yeni bir hayat biçimi oluşturmaktadır. Toplumsal hayat içerisinde ferde böyle bir özgürlüğün sağlanması "İstediyini Yap" tarzındaki bir yoruma tabi tutulmamalıdır. Devletin toplumsal temellerinin, yıkılmasında etkili olmamalıdır. Ancak demokrasinin esas prensiplerine dayalı iktidarın kuvveti ile donatıldığı ölçüde, toplum kararlı bir gelişme imkanına sahip olacaktır. Sağlam bir iktidar, ona uygun bir hukuk temeli ve ferdin hukuk önünde sorumluluğu olmaksızın gerçek bir demokrasi mümkün değildir.

Bu yönde, vatandaşların hukuk bilincinin oluşması için çağdaş olguları değerlendiren araştırmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle de felsefi, sosyolojik ve psikolojik araştırmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü sosyalizmde toplumun zihniyetinde hukuki sorumluluk değil de ideolojik sorumluluk hâkimdir. İdeolojik dürüstlük ferdin diğer niteliklerinin de ölçütü sayılmıştır. Böyle bir yaklaşımın sonucu olarak fert tek yönlü gelişmeye maruz kalmaktadır. Onun manevi ve ahlaki yönden fakirleşmesi kendini göstermektedir. Bundan dolayı Hukuk-Felsefe Enstitüsü başta olmak üzere hukuk bilimleri sahasında yeni sağlam araştırmalar gerçekleştirilmektedir. M. Plank'ın: "Mükemmel bir teori pratikten daha yararlıdır" dediği gibi toplumun hukuk bilinci kültürünü geliştirmekte yeni yöntemler icat edilmelidir.

Günümüzde toplum faaliyetlerindeki düzen, onların hukuk öğrenimleri, sorumlulukları, yasal davranışları, her yöndeki istikrar iktidarın dikey yapısının verimli çalışmaları ile mümkün olmaktadır. Tabii ki, fertte, bağımsız, tarafsız devletin şartlarına uyum sağlayabilecek hukuk bilincinin

oluşması uzun vadeli bir faaliyettir. Çünkü bu faaliyet insan bilincinde ve dünya görüşünde derin bir dönüşümün gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Bu dönüşümün gerçekleştirilmesinde milletimizin kültürü, coğrafik ve ekonomik şartlar göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü devlet modeli, tarihi kültürel miras ve coğrafi şartlar, toplumun etnik ve milli bilincinin temelini teşkil etmektedir. Bu üç olgu kendi aralarında çok sıkı bir ilişki içerisinde ve yekdiğerini tamamlamaktadırlar.

Türkmenbaşı başkanlığında Türkmenistan'ı sosyal ve ekonomik yönden geliştirmek için hazırlanan programın verimliliği, bu üç faktörün temel alınmasından ileri gelmektedir. Ayrıca, seçtiğimiz devlet modeli de, toplumun ulusal bilincinin gelişmesinde belirleyici faktördür.

Millî bilinci temellendirmek, büyük bir tarihi ehemmiyete sahiptir. Çünkü bu sadece ekonomiyi evrimsel olarak değiştirmek ile ilgili olmayıp, toplumun tarihi ve kültürel mirasına yeni bakışı, insanlar arasında hümanizmin yeniden canlandırılmasını da beraberinde getirmektedir. Devletin insan politikası, ulusal medeniyetin dünya medeniyetine katılmasında en mühim etkidir. Türkmenbaşı'nın kültür politikasının toplumun ulusal bilincine, gelenek - göreneklerine, hayat tarzına, milletimizin kendine özgü felsefi dünya görüşüne dayandığından dolayı milli kültür ile dünya kültürü arasında uzlaşma mümkün olmuştur. Toplumun manevi mirasını muhafaza etmek ve ona dinamizm kazandırmak milli ve tarihi bilincin gelişmesinde önemlidir. Bu hususta başarılı çalışmalar yapılmakla beraber, daha yapılması gereken çok şey vardır. Bütün bunlar bizi kültürün ne olduğu sorusu ile karşı karşıya getirmektedir. Acaba kültür nedir? Genel olarak kültür: "Toplumun hayat tarzıdır. İnsan faaliyetinin kendine has bir niteliğidir".

Günümüzde iktidarın hümanizm ve demokrasi politikası vasıtasıyla temin edilen özgür bakış ile kültürümüzün maddi ve manevi zenginliklerini muhafaza etmek mümkündür. Ancak bu şartlar altında ulusal ve uluslararası uzlaşma ve gelişme sağlanacaktır.

Türkmen toplumunun milli bilincinin en önemli özelliklerinden biri de dine eğilimli olmasıdır. Sovyetler Birliği devrindeki ateistik ideoloji bile toplum ve din arasındaki bağı kesmekte başarılı olamamıştır. Bu olgu Türkmenlerin asırların

tecrübesi ile kazandığı demokrasi anlayışından kaynaklanmaktadır.

Bağımsızlık ve tarafsızlığın elde edilmesi ile iktidarın dine yaklaşımı kökten değişmiştir. Türkmenbaşı'nın adaletli politikası sayesinde din, bir milli kültür unsurumuz olarak kabul edilmektedir. Dine yeni bir yaklaşım getirilmektedir. Farklı dinlere eşitlik tanınmaktadır. Bütün bu teşebbüsler dini inancı farklı olan insanların psikolojik gerginliğini ve din kökenli fanatizmi ortadan kaldırmaya imkan sağlamıştır. Kültür unsuru olarak dinin toplumsal hayattaki rolü ve ferdin manevi eğitimindeki önemi üzerindeki ilmi araştırmalara girilmesi sevindiricidir. Örneğin Türkmenistan Bilimler Akademisi Hukuk ve Felsefe Enstitüsü tarafından farklı toplumsal gruplar üzerinde sosyolojik araştırmalar yapılmıştır. Ayrıca, Türkmenistan'da provoslav dininin menşei ve gelişme yolları ile ilgili teoretik analizde yapılmıştır.

Geçiş döneminin en önemli sorunlarının biride her bir fertte milli kültürün yeniden yapılanmasını sağlamaktır. Bu sorunun çözümünde medya, tarihi ve arkeolojik araştırmalar ve edebi anıtlarımız ile ilgili yayınların genişletilmesi etkili olmaktadır. Ayrıca, ferdi ilgilendiren

problemler ile ilgili felsefi ve sosyolojik araştırmaların da ehemmiyeti büyüktür. Burada biz sadece ulusumuzun tarihi geçmişi ile sınırlı bir kültürel ortam oluşturmak sorunu ile değil, modern dünya kültürünün bize olumlu yanlarını sergileyen ve ondan yararlanan bir milli, sosyal ve kültürel ortam yaratmak sorunu ile karşı karşıyayız. Modern teknolojinin dışında kalmak milli kültürün muhafazası için tehlikeli bir durumdur. Bu husus bilim tarihinin ortaya çıkardığı bir gerçektir.

Teknolojik gelişmelerden geniş ölçüde yararlanmak toplumun ekolojik eğitimi ile ilgili problemleri de ortaya çıkarmaktadır. Bağımsızlık ve tarafsızlığın kazanılması devletimizin doğal şartlarına uygun projelerin ve teknolojik unsurların seçilmesine imkan sağlamıştır. Böylece ekolojik sorunun çözümünde de kolaylıklar sağlanmıştır.

Görüldüğü gibi toplumun kültürel dinamizmi için devletin ekonomik durumu ve politikası önemli rol oynamaktadır. Çağdaş Türkmenistan'da bu yönde Türkmenbaşı'nın hümanist politikası sayesinde milli kültürümüzün dinamizmi için bütün şartlar sağlanmış ve olumlu sonuçlar elde edilmiştir.